

De narcistische dynamiek bij mannen en vrouwen in relatie met cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken

Masterthesis Forensische Psychologie

Departement Psychologie en Gezondheid,
specialisatie Forensische Psychologie,
Tilburg University

Auteur: Maudy de Veer

ANR: 766627

Eerste beoordelaar: prof. dr. S. Bogaerts

Tweede beoordelaar: drs. Michael Bosch

Aantal woorden: 9931

Datum: 25-06-2014

Samenvatting

In deze wetenschappelijke studie is het verschil tussen mannen en vrouwen met betrekking tot narcisme onderzocht in relatie met cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Dit om meer inzicht te krijgen in de rol van het geslacht bij de uiting van narcisme en in de relatie tussen narcisme en cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Voor deze studie is er gebruik gemaakt van een niet-klinische onderzoekspopulatie die bestond uit 234 participanten waarvan 174 mannen en 60 vrouwen. Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden hebben zij allemaal de NNS en SIPP-SF vragenlijsten ingevuld. Uit de resultaten blijkt dat mannen en vrouwen niet significant verschillen op covert narcisme, maar wel op overt narcisme waarbij mannen hoger scoren. Dit betekent dat de narcistische dynamiek bij mannen anders tot uitdrukking komt dan bij vrouwen en dat geslacht een belangrijke rol speelt bij narcisme. Daarnaast laten de resultaten zien dat, zowel bij mannen als vrouwen, covert narcisme positief samenhangt met cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken, terwijl overt narcisme negatief samenhangt met cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Er werden in dit onderzoek specifieke/unique relaties voor cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken met narcisme verondersteld, maar deze worden dus niet gevonden. Wegens een aantal beperkingen heerst er echter te veel onzekerheid om hier harde conclusies over te kunnen trekken. Vervolgonderzoek moet daarom nagaan of deze gevonden resultaten bevestigd kunnen worden. Tot slot kan er geconcludeerd worden dat zowel overt als covert narcisme en cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken significante voorspellers zijn voor het geslacht.

De narcistische dynamiek bij mannen en vrouwen in relatie met cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken

Het doel van dit onderzoek is om geslachtsverschillen bij narcisme te onderzoeken in relatie met cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Verondersteld wordt dat de narcistische dynamiek bij mannen anders tot uitdrukking komt dan bij vrouwen en dat dit op een specifieke manier zal samenhangen met het hebben van cluster B of C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken.

Het begrip ‘narcisme’ is afkomstig van de Griekse mythe over Narcissus die verliefd was geworden op zijn spiegelbeeld in het water (Brummelman & Thomaes, 2009). Narcissus werd afgebeeld als vol van zichzelf, onverschillig ten opzichte van zijn omgeving en afstandelijk. Dit zijn ‘grandioze’ eigenschappen die we nog altijd met narcisme associëren. De klassieke Narcissus kende naast deze ‘grandioze’ eigenschappen echter ook een meer ‘kwetsbare’ kant. Hij was namelijk erg afhankelijk van zijn weerspiegeling in het water en was bang om verlaten te worden door zijn alter ego.

Narcisme wordt gekenmerkt door een overdreven gevoel van grootheidsideeën/fantasieën, superioriteitsgevoelens, zelfwaardering en een overmatige behoefte aan bewondering (Raskin & Terry, 1988 in Lau & Marsee, 2012). Hét kenmerk van de narcist is diens fantasiebeeld over zichzelf als groots en machtig (Ettema & Zondag, 2002). Dit grandioze zelfbeeld gaat vooral gepaard met extreme egocentriciteit en nauwelijks belangstelling en empathie voor anderen. Het zelfbeeld en de ongevoeligheid voor wat er in anderen omgaat gaat vaak samen met een intens verlangen naar bewondering en bevestiging door anderen. Het uitblijven van herhaaldelijke erkenning van de eigen grootheid en perfectie door anderen zorgt voor leegte, aantasting, apathie en het gevoel niet echt te leven. Deze gevoelens vormen samen de kern van de narcistische kwetsbaarheid. Tegelijkertijd kenmerken velen dat zij niet in staat zijn om van diezelfde anderen afhankelijk te zijn. Ook

gevoelens voor anderen, zoals verdriet om het verlies van een ander, gaat narcisten moeilijk af. Zo kunnen zij na een verlies oppervlakkig depressief zijn, maar typerend is vaker dat ze agressieve gedachten en fantasieën hebben over wraak (Gabbard, 1994 in Ettema & Zondag, 2002).

Het onderzoek naar narcisme kent een verwarrend beloop. In veel gevallen heeft het geleid tot tegenstrijdige conclusies over de psychologische kosten en baten die geassocieerd zijn met narcisme (Rose, 2002). Zo zou narcisme volgens een aantal theoretici, waaronder Kernberg, geassocieerd zijn met onaangepastheid en ellende (e.g., Cooper & Ronningstam, 1992; Kernberg, 1975; Lasch, 1979; Reich, 1954 in Rose, 2002). Hierbij wordt de nadruk gelegd op het disfunctionele (pathologische) element van narcisme (Ettema & Zondag, 2002). Zo stelde Kernberg (1984) voor om narcisme te classificeren naar de mate van ernst (Ettema & Zondag, 2002). Hierbij maakte hij een onderscheid tussen normaal volwassen narcisme, normaal kinderlijk narcisme en pathologisch narcisme. Dit pathologische narcisme deelde hij vervolgens in aan de hand van drie types. Het eerste type kenmerkt zich door een regressie naar infantiele manieren om de zelfwaardering te reguleren, zoals geuit kan worden in een sterke afhankelijkheid van de waardering van anderen en in kinderlijke reacties op het uitblijven daarvan. Het tweede, ernstigere type, is dat van de narcistische objectkeuze waar de persoon zichzelf met iets of iemand identificeert op zo'n manier dat de ander vooral als een extensie van zichzelf bestaat. Het derde type is de narcistische persoonlijkheidsstoornis. Kenmerken van deze stoornis zijn een pathologische eigenliefde (zelfcentralisatie, grootsheid en extreem afhankelijk van waardering), pathologische objectliefde (jaloezie, devaluatie van anderen als poging om zich tegen de jaloezie te beschermen, het opeisen van bepaalde rechten en hebberigheid) en een pathologisch superego (zelfwaardering wordt méér door schaamte geregeld dan door schuld, zoals bij het onvermogen om te rouwen). Andere theoretici veronderstelden juist dat narcisme geassocieerd is met bepaalde indicatoren van

psychologisch welzijn (e.g., Kohut, 1977; Rhodewalt, Madrian, & Cheny, 1998; Rhodewalt & Morf, 1995; Watson, Hickman & Morris, 1996; Watson, Little, Sawrie, & Biederman, 1992 in Rose, 2002). Zij leggen de nadruk meer op de functionaliteit (aanpassing en gezondheid) van narcisme (Ettema & Zondag, 2002). Zoals Kohut (1977, 1984), die tegen het standpunt van Kernberg ingaat en narcisme juist ziet als spil van het groeiende en creatieve zelf (Ettema & Zondag, 2002). Hierbij erkent hij dat narcistische fantasieën psychische groei en zelfontplooiing kunnen ondersteunen. Zelfabsorptie en subjectieve almachtsgevoelens bieden namelijk de psychische middelen om ambitie, creativiteit en groei te bevorderen. In de zelfpsychologie van Kohut is dus de mogelijkheid van een gezond en adaptief soort narcisme aanwezig. Een mogelijke reden om betekenis te geven aan deze schijnbare tegenstellingen is om te veronderstellen dat er twee verschillende typen van narcisme bestaan. Verschillende psychiaters hebben dit beargumenteerd door onderscheid te maken tussen overt en covert narcisme (Cooper & Ronningstam, 1992; Gabbard, 1989; Akhtar & Thompson, 1982 in Rose, 2002).

Overt narcisme is een vorm van narcisme dat zich openlijk naar anderen uit (Dickinson & Pincus, 2003). Overt narcisten zijn vol van zichzelf en arrogant, ze worden in beslaggenomen door grootheidsfantasieën en hebben het gevoel een speciale behandeling te verdienen (Brummelman & Thomaes, 2009). Daarnaast hebben ze een sterke behoefte om door anderen bewonderd te worden en plaatsen ze zichzelf graag in het middelpunt van de belangstelling. Ze komen hierbij als charmant over en worden in het eerste contact vaak sympathiek gevonden. Deze eerste indruk verdwijnt echter snel als blijkt dat ze weinig empathie vertonen en dominant zijn. Ze worden ook wel ‘onbewuste narcisten’ genoemd, vanwege hun gebrek aan inzicht in wat anderen voelen, denken en doen (Dickinson & Pincus, 2003). Overt narcisten hebben de neiging om hun zelfvertrouwen te reguleren door middel van openlijke zelfverheffing, het ontkennen van hun zwakheden, op een intimiderende manier

hun rechten opeisen, het uiten van woede op onvervulde verwachtingen en de devaluatie van de mensen die het gevoel van hun eigenwaarde bedreigen. De overt narcist is totaal door zichzelf in beslag genomen en hierdoor duidelijk ontoegankelijk voor de reacties van anderen (Ettema & Zondag, 2002).

Net zoals de overt narcisten, geloven de covert narcisten dat ze ‘speciaal’ zijn en fantaseren ze over hun grootheid (Brummelman & Thomaes, 2009). Ook verwachten ze een speciale behandeling, missen ze empathisch vermogen en zijn ze vaak afgunstig of geloven ze dat anderen afgunstig op hen zijn. Deze vorm van narcisme uit zich echter meer onderhuids. De covert narcisten zijn verlegen en introvert en tonen hun narcistische trekken minder snel aan de buitenwereld. Wel verwachten ze bevestiging of bewondering van anderen. Covert narcisten presenteren zich als geremd, verlegen, bijna onzichtbaar en richten de aandacht meer op de anderen dan op zichzelf en verafschuwen het dan ook om in het centrum van de aandacht te staan (Ettema & Zondag, 2002). Ze luisteren nauwkeurig naar iedere vorm van kritiek, zijn gemakkelijk in hun gevoelens gekwetst en voelen zich snel beschaamd en vernederd. Als tekenen van kritiek of afwijzing ervaren worden, voelen zij zich snel gekrenkt (Brummelman & Thomaes, 2009). Dit kan resulteren in sterke emotiewisselingen (woede, angst en gevoelens van minderwaardigheid gevolgd door depressieve gevoelens en schaamte). Om dit te voorkomen, vermijden ze vaak situaties waarin hun zelfwaardering kan worden aangetast (Brummelman & Thomaes, 2009) en maken ze weinig gebruik van zelfverheffingsstrategieën om hun zelfvertrouwen te reguleren (Dickinson & Pincus, 2003). Tot slot ervaren covert narcisten een grotere angst in de ontwikkeling van relaties met anderen door de zwakke aard van hun zelfvertrouwen (Dickinson & Pincus, 2003). Zowel overt als covert narcisten zijn dus buitengewoon egocentrisch en arrogant, maar wel in anderen opzichten (Rose, 2002).

Vanuit deze verschillende theorieën kan er verondersteld worden dat er bij narcisme sprake is van een multi-dimensioneel karakter wat tot uiting komt in twee varianten: openlijk, assertief, ‘overt’ narcisme versus verlegen, terughoudend, ‘covert’ narcisme (Ettema & Zondag, 2002). Dit multi-dimensioneel karakter wordt ook in verschillende empirische studies ondersteund. Zo worden er in het artikel van Rose (2002), twee factor-analytische studies aangehaald die hiervoor empirische onderbouwing bieden; (1) De studie van Wink (1991) waarbij zes narcisme schalen zijn geanalyseerd. Dit onderzoek liet zien dat de items die behoorden tot deze schalen op twee eenvoudig te interpreteren factoren laadden, namelijk: grandiositeit/exhibitionisme en hypersensitiviteit/kwetsbaarheid. Hoewel Wink (1991) de componenten een andere naam gaf, concludeerde hij dat de factoren overeenkwamen met de overt-covert verdeling die anderen theoretici hadden voorgesteld. (2) De studie van Rathvon en Homstrom (1996), waarbij het resultaat van Wink (1991) gerepliceerd werd door factoranalyse bij de ‘Narcissistic Personality Inventory’ en vijf van de schalen die gebruikt waren in de analyse van Wink (1991). Hun resultaten leverden ook een overt en covert factor op.

Narcisme wordt in de ‘*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-Revised*’ (4th ed., text revision; American Psychiatric Association, 2000) opgenomen als de narcistische persoonlijkheidsstoornis (NPS; Levy, 2012), wat een onderdeel is van cluster B persoonlijkheidsstoornissen. In de DSM worden persoonlijkheidsstoornissen namelijk verdeeld in drie clusters: cluster A (vreemd of excentriek), cluster B (dramatisch, emotioneel of grillig), en cluster C (angstig of bang). Cluster B bestaat uit vier persoonlijkheidsstoornissen: antisociaal, borderline, teatraal en narcistisch (Reimer, 2010). Deze studie doet een beroep op de DSM-IV-TR, omdat er in de praktijk voornamelijk gewerkt wordt met deze versie van de DSM. De NPS wordt in de DSM-IV-TR beschreven als ‘een diepgaand patroon van grootheidsg gevoelens (in fantasie of gedrag), behoefte aan

bewondering, en gebrek aan empathie, beginnend in de vroege volwassenheid en tot uiting komend in diverse situaties zoals blijkt uit vijf of meer van de volgende: (a) een grandioos gevoel van eigendunk; (b) vooringenomenheid met fantasieën van onbeperkte successen, macht, genialiteit, schoonheid of ideale liefde; (c) het geloof van uniek en speciaal zijn; (d) het verlangen naar buitensporige bewondering; (e) een gevoel van recht hebben op; (f) interpersoonlijke uitbuiting; (g) gebrek aan empathie; (h) afgunst van anderen; en (i) arrogant gedrag of attitude' (Skodol, Bender & Morey, 2013).

Deze definitie van NPS in de DSM-IV-TR is echter sterk bekritiseerd, omdat het de beoogde klinische verschijnselen niet volledig zou vastleggen (Levy, 2012). De DSM criteria zouden namelijk te veel nadruk leggen op de meer overte/grandioze vorm van narcisme en te weinig op de coverte/kwetsbare vorm. Uit eerder beschreven theoretische en empirische onderzoeken blijkt immers dat NPS geen homogene stoornis is en dat er sprake is van subtypes. In de DSM-5 zou er op het gebied van persoonlijkheidsstoornissen grote veranderingen plaatsvinden (Skodol et al., 2013). Zo wilde men onder andere vernieuwde specifieke criteria voor de NPS maken. Dit om een deel van de tekortkomingen van de DSM-IV-TR te verhelpen door zowel de grandioze en kwetsbare aspecten, de covert en overt presentaties en de dimensionaliteit van narcisme te erkennen. Echter vanwege gebrek aan voldoende wetenschappelijke onderbouwing is deze verandering nog niet doorgezet in de DSM-5. Dit betekent dat de opgesomde tekortkomingen geassocieerd met de diagnose van NPS sinds de DSM-III blijven voortbestaan, ook in de DSM-5.

De huidige kritiek is dus dat er bij de NPS uit de DSM-IV-TR en ook nog in de DSM-5 te veel nadruk wordt gelegd op de overte kant van narcisme. Vanuit deze kritiek zou verondersteld kunnen worden dat overt narcisme verband houdt met cluster B persoonlijkheidsstoornissen. Dit wordt ook bevestigd in het onderzoek van Dickinson en Pincus (2003). Zij vonden in hun onderzoek dat 'grandioze' proefpersonen hogere scores

behaalden op de criteria van de persoonlijkheidsstoornissen van cluster B. De vraag die hieruit voortkomt, is echter hoe het zit met covert narcisme? Houdt dit subtype narcisme ook verband met cluster B persoonlijkheidsstoornissen of eventueel meer met andere clusters?

Dickinson en Pincus (2003) geven aan dat verschillende criteria van de Ontwijkende Persoonlijkheidsstoornis (OPS) uit de DSM-IV-TR en DSM-5 enigszins overeenkomen met covert narcisme. Ten eerste worden ontwijkende individuen gezien als verlegen en bang voor de ontwikkeling van nauwe relaties met anderen. Ten tweede kan iemand met een OPS voldoen aan de criteria van het ervaren van angst of gevoelens van vernedering, afwijzing of schaamte binnen individuele relaties. Tot slot stelt Millon (1996) volgens Dickinson en Pincus (2003), dat het gebruik van fantasie bij individuen met een OPS een groot element is in de prestatie en het voortbestaan van zijn of haar stoornis. Dit is opvallend vanwege het feit dat het gebruik van fantasie lang aangeduid is als primair kenmerk van narcistische pathologie. De covert narcist zal waarschijnlijk aanzienlijke interpersoonlijke angst vertonen, relaties vermijden en de fantasie gebruiken, wat geleid wordt door een kern van gerechtigde verwachtingen (Dickinson & Pincus, 2003). Ook in het artikel van Brummelman en Thomaes (2009) komt naar voren dat covert narcisme vaak wordt aangezien voor een OPS. Volgens hen wordt de OPS gekenmerkt door sociale vermijding, het gevoel tekort te schieten en overgevoeligheid voor kritiek. Deze kenmerken kunnen ook bij covert narcisten voorkomen. OPS is echter geen onderdeel van cluster B persoonlijkheidsstoornissen, maar van cluster C persoonlijkheidsstoornissen. Vanuit deze empirische onderbouwing kan verondersteld worden dat covert narcisme meer verband houdt met cluster C persoonlijkheidsstoornissen.

Het lijkt er dus op dat er sprake is van verschillen tussen overt en covert narcisme in relatie met persoonlijkheidskenmerken. Eveneens blijken er verschillen te zijn tussen mannen en vrouwen in relatie tot narcisme. Dit is echter beperkt onderzocht. Volgens Ryan, Weikel en Sprechini (2008) is geslacht een belangrijke factor in de uitdrukking van narcisme. In hun

artikel halen ze een aantal onderzoeken aan waaruit de geslachtsverschillen naar voren komen. Zo blijkt dat mannen een grotere kans hebben om overt narcisme uit te drukken dan vrouwen. Vrouwen stellen hun narcistische doelen eerder door meer subtiele, indirecte en gevoelsmatige betekenissen die passen bij de verwachting van hun geslachtsrol. Stereotypisch narcistische gedragingen zouden voor mannen meer pragmatisch zijn dan voor vrouwen, omdat er voor mannen minder kosten aan dit gedrag verbonden zitten (Morf & Rhodewalt, 2001 in Ryan et al., 2008). Richman en Flaherty (1990) vonden dat mannen hoger scoorden dan vrouwen op verschillende items van de 'Narcissistic Traits Scale', inclusief items die uitbuiting van, recht hebben op en gebrek aan empathie weerspiegelen (Ryan et al., 2008). Tschanz, Morf en Turner (1998) vonden dat uitbuiting van en recht hebben op, bij vrouwen lagere correlaties vertoonden met andere narcisme factoren dan bij mannen. Dit suggereert dat uitbuiting van en recht hebben op minder voorkomt bij vrouwen en dat het bij hen een minder centrale rol speelt (Ryan et al., 2008). Vanuit deze empirische onderbouwing kan verondersteld worden dat de narcistische dynamiek bij mannen meer als overte vorm tot uiting komt, terwijl de narcistische dynamiek bij vrouwen meer overeenkomsten heeft met covert narcisme.

Een mogelijke verklaring voor deze geslachtsverschillen wordt gegeven door Philipson (1985, in Morf & Rhodewalt, 2001). Hij beschrijft dat een moeder op haar zoon kan reageren net alsof het een belangrijk ander figuur is (bijv. echtgenoot), maar op hun dochters reageren ze alsof het een uitbreiding van zichzelf is. Het resultaat hiervan is dat elk geslacht een ander psychologisch middel heeft om om te gaan met hetzelfde gebrek aan een internaliserend zelf. De mannen vertonen eerder grandioosheid, extreme egocentrisme, en een overdreven behoefte aan bewondering om hun 'anders zijn' vast te stellen. Vrouwen, daarentegen, proberen te investeren in, of zich te identificeren met, anderen om hun relatie met de moeder te reproduceren.

De relatie tussen overt en covert narcisme en persoonlijkheidskenmerken en geslachtsverschillen bij narcisme zijn tot heden toe beperkt onderzocht. Daarom zal er in deze studie onderzoek worden gedaan naar de verschillen tussen mannen en vrouwen met betrekking tot narcisme in relatie met cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Om dit te onderzoeken worden vier onderzoeksvragen geformuleerd. De eerste vraag luidt: wat is de relatie tussen narcisme en geslacht? De hypothese die hieruit voortvloeit, is dat vrouwen hoger scoren op covert narcisme dan mannen en mannen hoger scoren op overt narcisme dan vrouwen. De tweede onderzoeksvraag luidt: wat is de relatie tussen narcisme en cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken? Voor deze onderzoeksvraag zijn twee hypothesen opgesteld: (1) we veronderstellen dat er sprake is van een positief verband tussen covert narcisme en cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Dit houdt in dat een hogere score op covert narcisme een indicatie is voor een hogere score op cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken; (2) we nemen aan dat er sprake is van een positief verband tussen overt narcisme en cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Een hogere score op overt narcisme betekent een hogere score op cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. De derde onderzoeksvraag is: verschillen mannen en vrouwen wat betreft de relatie tussen narcisme en cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken? Hierbij worden er twee hypothesen verondersteld: (1) Er wordt verwacht dat covert narcisme een positief verband heeft met cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken in de vrouwelijke populatie. Dit houdt in dat er verwacht wordt dat vrouwen hoger scoren op cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken; (2) Er wordt verwacht dat overt narcisme een positief verband heeft met cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken in de mannelijke populatie. Dit zou betekenen dat mannen hoger scoren op cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. De laatste onderzoeksvraag is:

welke subschalen van de NNS en de SIPP-SF kunnen voorspellen in welke van de twee categorieën (mannen en vrouwen) een participant valt?

Methode

Participanten

Voor deze studie zijn twee onderzoeksgroepen geselecteerd uit een niet klinische populatie. Het gaat om een groep vrouwelijke en een groep mannelijke participanten die op vrijwillige basis aan dit onderzoek hebben mee gedaan. De groep vrouwelijke participanten is tot stand gekomen door een pakket vragenlijsten te verspreiden aan vrouwen in de sociale omgeving van de onderzoekers. De groep mannelijke participanten is verworven door een groep bachelor-studenten in het kader van hun bachelor-onderzoek. Aan het begin van het onderzoek is er gestreefd naar een minimum aantal van 60 deelnemers per onderzoeksgroep. Inclusiecriteria voor de participanten waren: (1) minimaal 17 jaar oud, (2) kunnen lezen en schrijven, (3) een goed begrip van de Nederlandse taal, en (4) op het moment van afname mocht er geen sprake zijn van suïcidale gedachtes en/of ernstige depressieve gevoelens.

In totaal zijn er 234 participanten geworven, waaronder 174 mannen en 60 vrouwen. De gemiddelde leeftijd van de participanten bedroeg 39 jaar ($SD = 15.60$), met een minimum leeftijd van 17 jaar en een maximum leeftijd van 79 jaar. De gemiddelde leeftijd van de vrouwelijke participanten was 38 jaar ($SD = 15.03$), met een minimale leeftijd van 19 jaar en een maximale leeftijd van 66 jaar. Voor de mannelijke participanten bedroeg de gemiddelde leeftijd 40 jaar ($SD = 15.79$), met een minimum leeftijd van 17 jaar en een maximum leeftijd van 79 jaar. Van de 234 participanten waren er 96.60% Nederlands, had 71.1% inkomsten uit betaald arbeid, was 25.6% gehuwd of samenwonend met kinderen en had 31.2% een MBO opleiding afgerond.

Procedure

Participanten zijn verzameld door mensen in de sociale omgeving te benaderen. Hierbij is vermeld dat de verkregen informatie gebruikt zal worden voor een onderzoek voor een masterscriptie aan de Tilburg University en dat het onderzoek volledig anoniem is. Als de participant instemde met deelname aan het onderzoek kreeg hij/zij een pakket met vragenlijsten uitgereikt met een envelop. De envelop werd gebruikt om de anonimiteit te waarborgen. De participant mocht de vragenlijsten ter plekke invullen, maar eventueel ook mee naar huis nemen om later in te vullen en vervolgens op een later tijdstip te overhandigen aan de onderzoeker. Het pakket bestond uit verschillende onderdelen: (1) Als eerste een voorblad met informatie over het onderzoek, (2) vervolgens een informed consent paragraaf dat de participant voor toestemming diende te ondertekenen, (3) daarna werd aan de participant gevraagd een aantal algemene gegevens in te vullen en (4) tot slot werden de volgende vragenlijsten afgenomen: NNS, LSRP, NVM en SIPP-SF. Aan het einde leverde de participant het pakket met vragenlijsten weer in en had deze de gelegenheid om vragen te stellen waar nodig en werd hij/zij bedankt voor deelname aan het onderzoek.

Metingen

Biografische gegevens. De biografische gegevens van de participanten zijn verkregen aan de hand van een biografische vragenlijst. Hierbij is er gevraagd naar de geboortedatum, het geslacht, de sociale status (inwonend bij familie (met kinderen), alleenstaand (met kinderen), gehuwd/samenwonen (met kinderen)), de hoogst voltooide opleiding (geen, buitengewoon lager onderwijs, lagere school/basisonderwijs, lager voortgezet onderwijs (VGLO, LAVO), LBO, MAVO (MULO, MAVO, IVO), HVO (HAVO, MSS), MBO, VWO, HBO of WO), het inkomen (studiefinanciering, bijstand, WW, OAW, andere uitkering, VUT, pensioen of inkomsten uit betaalde arbeid) en de etnische achtergrond.

Narcisme. Om narcisme te meten is er gebruik gemaakt van de Nederlandse Narcisme Schaal (NNS; Ettema & Zondag, 2002). De NNS is een vragenlijst die bestaat uit 35 items met een Likertschaal van 1 (dat is zeker niet het geval) tot en met 7 (dat is zeker het geval). Subschalen die in deze studie gebruikt worden, zijn ‘Centrifugaal’ ($\alpha = .71$), ‘Centripetaal’ ($\alpha = .82$) en ‘Isolatie’ ($\alpha = .60$). De ‘Centrifugale’ subschaal bevat items die overt narcisme aanduiden; zoals autoriteit, zelfgenoegzaamheid, superioriteit, exhibitionisme, exploitatie van anderen, ijdelheid en dwingend gedrag. Een voorbeelditem is: ‘Ik betrap me er wel eens op dat ik in een ruit van een etalage graag naar mijzelf kijk’. Personen die hoog scoren op de centrifugale items, kenmerken zich door een vergelijking tussen zichzelf en anderen te maken die naar ‘buiten’ gericht is. Hun zelfomschrijving is gebaseerd op het effect dat zij hebben op anderen. De ‘Centripetale’ subschaal bevat veel items die juist covert narcisme indiceren. ‘Kleine opmerkingen van anderen kunnen mij gevoelens soms gemakkelijk kwetsen’ is een voorbeelditem van deze subschaal. Personen met een hoge score op de centripetale items stellen in hun zelfbeschrijving de invloed die anderen op hen hebben centraal. Er is hierbij sprake van een naar ‘binnen’ gerichte vergelijking tussen zichzelf en de anderen. Tot slot is er de subschaal ‘Isolatie’, waarbij de scheiding tussen het zelf en de ander centraal staat. Hoogscorers op deze subschaal hebben het gevoel dat anderen hen niet begrijpen en dat zij anderen niet bereiken, vaak doordat men door zichzelf in beslag is genomen. Een voorbeelditem hiervan is: ‘Ik zou graag meer van mijn eigen ideeën, ervaringen en gevoelens kwijt willen’. Deze subschaal heeft zowel betrekking op overt narcisme als op covert narcisme. Uit het onderzoek van Ettema en Zondag (2002) komt naar voren dat er geen sprake is van een relatie tussen de subschalen ‘Centripetaal’ en ‘Centrifugaal’. Ook vinden zij geen samenhang tussen de subschaal ‘Centrifugaal’ en ‘Isolatie’. Wel concluderen zij dat er sprake is van een redelijke relatie tussen de subschalen ‘Centripetaal’ en ‘Isolatie’ ($r = .39, p < .01$).

Persoonlijkheidspathologie. Om persoonlijkheidspathologie te meten is er gebruik gemaakt van de Severity Indices of Personality Problems Short Form (SIPP-SF). Deze verkorte versie is afgeleid van de langere versie (SIPP-118) die bestaat uit 118 items (Andrea et al., 2007). De SIPP-SF is een zelfrapportage vragenlijst die bestaat uit 60 items met een Likertschaal die loopt van ‘volledig mee oneens’ tot en met ‘volledig mee eens’. Een lage score op de SIPP-SF betekent dat er sprake is van meer maladaptief (pathologisch) gedrag. De vragenlijst bestaat uit 5 subschalen die vervolgens weer onder te verdelen zijn in subitems, namelijk: ‘Zelfcontrole’ (emotieregulatie, inspanningscontrole, stabiel zelfbeeld, zelfreflectief functioneren en agressieregulatie), ‘Identiteitsintegratie’ (frustratietolerantie, zelfrespect, doelgerichtheid, blijheid), ‘Relationele Capaciteiten’ (het gevoel erkent te worden, intimiteit en langdurige relaties), ‘Verantwoordelijkheid’ (betrouwbaarheid en verantwoordelijkheid) en ‘Sociale Concordantie’ (respect en coöperatie) (Andrea et al., 2007). Uit het onderzoek van Andrea et al. (2007) blijkt dat de subschalen ‘Zelfcontrole’ en ‘Verantwoordelijkheid’ voornamelijk correleren met cluster B persoonlijkheidsstoornissen. De subgroepen ‘Identiteitsintegratie’ en ‘Relationele Capaciteiten’ blijken juist vooral met cluster C persoonlijkheidsstoornissen te correleren. De subschaal ‘Sociale Concordantie’ correleert zowel met cluster B als cluster C persoonlijkheidsstoornissen, aangezien het subitem ‘respect’ significant correleert de narcistische persoonlijkheidsstoornis en het subitem ‘coöperatie’ juist significant correleert met de ontwijkende persoonlijkheidsstoornis (van Beurden, 2013). Op dit moment zijn er nog geen psychometrische kwaliteiten beschikbaar van de SIPP-SF. Voor de SIPP-118 is onderzocht dat het betrouwbaarheidsinterval voor de 16 subschalen loopt van .69 tot en met .84, met een mediaan van .77. De intercorrelaties tussen de 5 subschalen liggen tussen de .27 (tussen ‘Relationele Capaciteiten’ en ‘Sociale Concordantie’) tot en met .60 (tussen ‘Identiteitsintegratie’ en ‘Relationele Capaciteiten’) met een mediaan van .40 (Verheul et al., 2008).

Statistische analyses

De statistische analyses zijn uitgevoerd met het SPSS programma, versie 20.0. Voor de eerste onderzoeksvraag zijn er ‘Independent- Samples T-Testen’ uitgevoerd voor de variabelen ‘geslacht’ en ‘narcisme’. Dit om te onderzoeken of de twee onderzoekspopulaties (mannen en vrouwen) significant van elkaar verschillen op de variabele ‘narcisme’.

De tweede en derde onderzoeksvraag betreft bivariaat correlationeel onderzoek. Met correlaties wordt de sterkte en de richting van een verband tussen twee variabelen onderzocht. In dit onderzoek is er via Pearson’s correlaties gekeken of er sprake is van significante verbanden tussen de verschillende subschalen van de NNS en SIPP-SF. Er zijn verschillende interpretaties mogelijk voor de waardes van correlatiecoëfficiënten. In dit onderzoek is hiervoor gebruik gemaakt van de interpretatie van Cohen (1988, pp. 79-81), met de volgende richtlijnen: zwak ($r = .10$ tot $.29$), gemiddeld ($r = .30$ tot $.49$) en sterk ($r = .50$ tot 1.00).

Voor de laatste onderzoeksvraag is gebruik gemaakt van een binaire logistische regressieanalyse. Dit om voor elke onafhankelijke variabele in het model de odds ratio’s te berekenen en om de unieke bijdrage van de onderscheidende variabelen te bepalen voor de voorspelling van het geslacht. ‘Geslacht’ was hierbij de afhankelijke variabele en de subschalen van de NSS en SIPP-SF waren de onafhankelijke variabelen (‘Centripetaal’, ‘Centrifugaal’, ‘Isolatie’, ‘Zelfcontrole’, ‘Identiteitsintegratie’, ‘Verantwoordelijkheid’, ‘Relationele Capaciteiten’ en ‘Sociale Concordantie’).

Resultaten*Demografische variabelen*

Als eerste zijn de gemiddeldes en standaardvarianties berekend voor alle voor de gestelde onderzoeksvragen relevante variabelen voor zowel de mannelijke als de vrouwelijke steekproef. Deze gegevens zijn af te lezen in Tabel 1. Vervolgens zijn er T-toetsen uitgevoerd

tussen de condities (mannen en vrouwen) om te bepalen of er significante verschillen zijn op het gebied van leeftijd en opleiding. Tussen de mannelijke en vrouwelijke steekproef zijn hierbij geen significante verschillen gevonden voor leeftijd ($t(224) = -0.671$, $p = .503$) en opleiding ($t(232) = 1.604$, $p = .110$). Het grootste gedeelte van de participanten bevond zich in leeftijdsklasse 2 (30-39 jaar) en had een MBO opleiding afgerond. Met behulp van Fisher's Exact testen is gekeken of de twee condities significant verschillen op de gebieden van sociale status, inkomen en etnische achtergrond. Hierbij zijn er tussen de mannelijke en vrouwelijke steekproef significante verschillen gevonden voor sociaal status ($p = .005$, tweezijdig). De mannelijke participanten bevonden zich gemiddeld genomen meer in de categorie 'Alleenstaand', terwijl de vrouwelijke participanten gemiddeld genomen vaker in de categorie 'Gehuwd/ Samenwonend met kinderen' zaten. Ook op het gebied van inkomen is er een significant resultaat gevonden tussen de twee condities ($p = .001$, tweezijdig). Echter, de richting van dit resultaat wordt uit de crosstabs niet duidelijk, aangezien zowel de mannelijke als vrouwelijke participanten zich gemiddeld genomen het meest in de categorie 'Inkomsten uit betaald arbeid' bevonden. Tot slot zijn er tussen beide condities geen significante verschillen gevonden voor etnische achtergrond ($p = 1.000$). De meerderheid van de participanten had een Nederlandse identiteit.

Instrumentarium

In deze studie is er onderzoek gedaan aan de hand van de subschalen 'Centripetaal', 'Centrifugaal' en 'Isolatie' van de NNS en de subschalen 'Zelfcontrole', 'Identiteitsintegratie', 'Verantwoordelijkheid', 'Relationele Capaciteiten' en 'Sociale Concordantie' van de SIPP-SF. Aan de hand van betrouwbaarheidsanalyses is er gekeken naar de interne consistentie van deze verschillende subschalen. Voor de subschalen van de NNS geldt: 'Centripetaal' ($\alpha = .77$), 'Centrifugaal' ($\alpha = .72$) en 'Isolatie' ($\alpha = .76$). Voor de

subschalen van de SIPP-SF geldt: 'Zelfcontrole' ($\alpha = .81$), 'Identiteitsintegratie' ($\alpha = .70$), 'Verantwoordelijkheid' ($\alpha = .79$), 'Relationele Capaciteiten' ($\alpha = .76$) en 'Sociale Concordantie' ($\alpha = .60$).

Resultaten

Onderzoeksvraag 1. De eerste onderzoeksvraag is gericht op de relatie tussen narcisme (gemeten door NNS) en geslacht. Om deze relatie te onderzoeken is gebruik gemaakt van Independent-Samples T-testen (zie Tabel 2). Als eerste is gekeken naar de relatie tussen het geslacht en de totaal score op de NNS. Hierbij worden de varianties van beide groepen (mannen en vrouwen) als gelijk verondersteld met $\alpha = .05$ ($F = 1.738$, $p = .189$). De resultaten laten zien dat er significante verschillen zijn tussen mannen ($M = 139.01$, $SD = 18.09$) en vrouwen ($M = 127.71$, $SD = 15.95$) op de totaalscore ($t(217) = -4.151$, $p < .001$), waarbij mannen significant een hogere totaal score halen op de NNS dan vrouwen.

De eerste hypothese bij onderzoeksvraag één was: Vrouwen scoren hoger op covert narcisme dan mannen. Om deze hypothese te onderzoeken is er gekeken naar het geslacht en de subschaal 'Centripetaal', die veel relevante items bevat die covert narcisme aanduiden. Bij deze subschaal worden de varianties van beide groepen (mannen en vrouwen) als gelijk verondersteld met $\alpha = .05$ ($F = 0.082$, $p = .775$). De resultaten laten zien dat er geen significante verschillen zijn tussen mannen ($M = 40.80$, $SD = 9.79$) en vrouwen ($M = 40.86$, $SD = 9.48$) op de subschaal 'Centripetaal' ($t(224) = 0.046$, $p = .963$), waardoor mannen en vrouwen niet significant verschillen op covert narcisme.

De tweede hypothese van onderzoeksvraag één luidde: Mannen scoren hoger op overt narcisme dan vrouwen. Om deze hypothese te onderzoeken is bij de Independent-Samples T-test gekeken naar het geslacht en de subschaal 'Centrifugaal', die veel relevante items bevat die overt narcisme indiceren. Ook hier worden de varianties van beide groepen (mannen en

vrouwen) als gelijk verondersteld met $\alpha = .05$ ($F = 1.879$, $p = .172$). Uit de analyses blijkt dat mannen ($M = 57.21$, $SD = 8.74$) significant hogere scores dan vrouwen ($M = 53.31$, $SD = 7.32$) op de subschaal 'Centrifugaal' ($t(224) = -3.053$, $p = .003$). Dit betekent dat mannen en vrouwen significant verschillen op overt narcisme, waarbij mannen hogere scores dan vrouwen.

Aangezien de steekproef van de mannelijke participanten substantieel groter is dan die van de vrouwelijke participanten, is er in dit onderzoek gekeken of men andere resultaten zou vinden als de steekproefaantallen evenrediger zouden zijn geweest. Dit is gedaan aan de hand van matching op basis van leeftijd en inkomen. Na de matching zijn dezelfde analyses uitgevoerd. Uit deze analyses kunnen gelijke conclusies getrokken worden als hierboven (zie Tabel 3). Het verschil in steekproefgrootte heeft dus geen invloed op de gevonden resultaten.

Onderzoeksvraag 2. De relatie tussen narcisme (gemeten door NNS) en cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken (gemeten door SIPP-SF) is onderzocht aan de hand van Pearson's Correlaties (zie Tabel 4). Om deze relatie te onderzoeken zijn er in deze studie twee hypothesen opgesteld.

De eerste hypothese was: Er bestaat een positief verband tussen covert narcisme en cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Dit houdt in dat een hogere score op cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken samengaat met een hogere score op covert narcisme. Om deze hypothese te onderzoeken is er gekeken naar de correlaties tussen de subschalen 'Centripetaal', 'Identiteitsintegratie' en 'Relationele Capaciteiten'. De eerste subschaal impliceert covert narcisme en de tweede en derde subschaal vertonen veel samenhang met cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken zoals beschreven in de DSM-IV-TR (APA, 2000). De hypothese kan worden bevestigd als de subschalen 'Identiteitsintegratie' en 'Relationele Capaciteiten' negatief samenhangen met de subschaal

‘Centripetaal’, aangezien een lage score op identiteitsintegratie en relationele capaciteiten aanwijzingen geven voor een toename van de aanwezigheid van cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Uit de analyses blijkt dat er sprake is van significante, negatieve, gemiddelde correlaties bij $\alpha = .01$ tussen de subschaal ‘Centripetaal’ en de subschalen ‘Identiteitsintegratie’ ($r = -.48$, $p < .001$) en ‘Relationele Capaciteiten’ ($r = -.45$, $p < .001$). Het hebben van onvoldoende relationele capaciteiten en een beperkte identiteitsintegratie (passend bij cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken), hangt samen met meer coverte uitingen van narcisme. Ofwel een toename in de aanwezigheid van cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken zorgt voor een toename in covert narcisme. Er is dus een significant positief verband tussen covert narcisme en cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Daarnaast worden er in de analyses significante, negatieve, gemiddelde correlaties gevonden bij $\alpha = .01$ tussen de subschaal ‘Centripetaal’ en de subschalen ‘Zelfcontrole’ ($r = -.49$, $p < .001$) en ‘Verantwoordelijkheid’ ($r = -.40$, $p < .001$). Deze twee subschalen vertonen juist veel samenhang met cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Dit laat zien dat het hebben van onvoldoende zelfcontrole en verantwoordelijkheid (passend bij cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken) samenhangt met meer coverte uitingen van narcisme. Dit betekent dat een toename in de aanwezigheid van cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken samenhangt met een toename in coverte uitingen van narcisme. Er is dus tevens een significant positief verband tussen covert narcisme en Cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken.

De tweede hypothese luidde: Er bestaat een positief verband tussen overt narcisme en cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken waarbij een hogere score op cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken een hogere score op overt narcisme betekent. Om dit te onderzoeken is er gekeken naar de correlaties tussen de subschalen ‘Centrifugaal’, ‘Zelfcontrole’ en ‘Verantwoordelijkheid’. De eerste subschaal indiceert overt narcisme en de

tweede en derde subschaal hangen samen met cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken zoals beschreven in de DSM-IV-TR (APA, 2000). De hypothese kan worden bevestigd als de subschalen 'Zelfcontrole' en 'Verantwoordelijkheid' negatief samenhangen met de subschaal 'Centrifugaal', aangezien een lage score op zelfcontrole en verantwoordelijkheid aanwijzingen geven voor een toename van de aanwezigheid cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Uit de analyses blijkt dat bij $\alpha = .05$ de subschaal 'Centrifugaal' significant positief, maar zwak correleert met de subschaal 'Zelfcontrole' ($r = .15$, $p = .03$) en bij $\alpha = .01$ correleert de subschaal 'Centrifugaal' gemiddeld significant positief met de subschaal 'Verantwoordelijkheid' ($r = .24$, $p < .001$). Het hebben van voldoende zelfcontrole en verantwoordelijkheid (wat minder aanwezigheid van cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken impliceert) hangt samen met het hebben van meer uitingen van overt narcisme. Ofwel een afname in de aanwezigheid van cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken hangt samen met een toename in overt narcisme. Er is dus sprake van een significant negatief verband tussen overt narcisme en cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Daarnaast zijn er nog meer significante resultaten gevonden voor de subschaal 'Centrifugaal'; namelijk een gemiddelde positieve correlatie met de subschaal 'Identiteitsintegratie' ($r = .32$, $p < .001$) en een zwakke positieve correlatie met de subschaal 'Relationele Capaciteiten' ($r = .25$, $p < .001$) bij $\alpha = .01$. Deze twee subschalen hebben juist veel samenhang met cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Deze resultaten houden in dat het hebben van voldoende identiteitsintegratie en relationele capaciteiten (wat minder aanwezigheid van cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken impliceert) samenhangt met meer uitingen van overt narcisme. Dit betekent dat een afname in de aanwezigheid van cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken samenhangt met een toename van overt uitingen van narcisme. Er is dus tevens sprake van een significant negatief verband tussen overt narcisme en cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken.

Onderzoeksvraag 3. Bij onderzoeksvraag drie is er gekeken of de onderzochte relatie van onderzoeksvraag twee mogelijk verschillend is voor mannen en vrouwen. Hiervoor is er wederom gebruikgemaakt van Pearson's Correlaties, maar dan voor iedere steekproef afzonderlijk (Zie Tabel 5 en 6).

De eerste hypothese voor deze onderzoeksvraag luidde: Covert narcisme heeft een positief verband met cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken in de vrouwelijke steekproef. De correlaties in de vrouwelijke steekproef laten zien dat de subschaal 'Centripetaal' bij $\alpha = .01$ sterk significant negatief gecorreleerd is met de subschalen 'Zelfcontrole' ($r = -.61$, $p < .001$), 'Identiteitsintegratie' ($r = -.57$, $p < .001$), 'Verantwoordelijkheid' ($r = -.63$, $p < .001$) en 'Relationele Capaciteiten' ($r = -.54$, $p < .001$). Dit betekent dat vrouwen die onvoldoende zelfcontrole, identiteitsintegratie, verantwoordelijkheid en relationele capaciteiten hebben meer uitingen van covert narcisme vertonen. Aangezien lage scores op de subschalen van SIPP-SF een toename in de aanwezigheid van cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken impliceert, laten deze resultaten zien dat een toename in de aanwezigheid van cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken samenhangen met het hebben van meer uitingen van covert narcisme. In de vrouwelijke steekproef heeft covert narcisme dus een significant positief verband met zowel cluster B als C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Daarnaast zien we dat bij vrouwen de subschaal 'Centrifugaal' bij $\alpha = .01$ gemiddeld significant positief samenhangt met de subschalen 'Identiteitsintegratie' ($r = .50$, $p < .001$), 'Verantwoordelijkheid' ($r = .40$, $p = .002$), en 'Relationele Capaciteiten' ($r = .44$, $p = .001$). Dit betekent dat vrouwen die voldoende identiteitsintegratie, verantwoordelijkheid en relationele capaciteiten hebben, meer overt uitingen vertonen van narcisme. Het hebben van voldoende identiteitsintegratie en relationele capaciteiten betekent een afname van de aanwezigheid van cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken en voldoende

verantwoordelijkheid betekent deels een afname van de aanwezigheid van cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Een afname in de aanwezigheid van cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken en deels in de aanwezigheid van cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken zorgt dus voor een toename in de aanwezigheid van overt narcisme. Het laat zien dat in de vrouwelijke steekproef overt narcisme een significant negatief verband heeft cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken en gedeeltelijk met cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken.

De tweede hypothese bij onderzoeksvraag drie was: Overt narcisme heeft een positief verband met cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken in de mannelijke steekproef. Bij de correlaties in de mannelijke steekproef zien we eveneens dat de subschaal 'Centripetaal' bij $\alpha = .01$ significant negatief gecorreleerd is met de subschalen 'Zelfcontrole' ($r = -.50, p < .001$), 'Identiteitsintegratie' ($r = -.45, p < .001$), 'Verantwoordelijkheid' ($r = -.36, p < .001$) en 'Relationele Capaciteiten' ($r = -.43, p < .001$). In vergelijking met de resultaten bij de vrouwen gaat het hier om gemiddelde correlaties in plaats van sterke correlaties. Dit laat zien dat mannen die onvoldoende zelfcontrole, identiteitsintegratie, verantwoordelijkheid en relationele capaciteiten hebben, meer uitingen van covert narcisme vertonen. Aangezien lage scores op de subschalen van de SIPP-SF een toename in de aanwezigheid van cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken impliceert, laten deze resultaten zien dat een toename in de aanwezigheid van cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken samenhangen met het hebben van meer uitingen van covert narcisme. Ook in de mannelijke steekproef heeft covert narcisme dus een significant positief verband met zowel cluster B als cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Tot slot zien we dat bij mannen de subschaal 'Centrifugaal' bij $\alpha = .01$ significant positief samenhangt met de subschalen 'Zelfcontrole' ($r = .20, p = .009$), 'Identiteitsintegratie' ($r = .32, p < .001$), 'Verantwoordelijkheid' ($r = .28, p < .001$), en 'Relationele Capaciteiten' ($r = .28, p < .001$).

.001). Hierbij gaat het voornamelijk om zwakke correlaties. Mannen die voldoende zelfcontrole, identiteitsintegratie, verantwoordelijkheid en relationele capaciteiten hebben, vertonen meer uitingen van overt narcisme. Het hebben van voldoende zelfcontrole en verantwoordelijkheid betekent een afname van de aanwezigheid van cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken en voldoende identiteitsintegratie en relationele capaciteiten betekent een afname van de aanwezigheid van cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Een afname in de aanwezigheid van cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken zorgt dus voor een toename in de aanwezigheid van overt narcisme. In de mannelijke steekproef heeft overt narcisme dus een significant negatief verband met cluster B en cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken.

Onderzoeksvraag 4. Voor onderzoeksvraag vier zijn we op zoek gegaan naar de voorspellende waarde van de NNS schalen en de SIPP-SF schalen voor mannen en vrouwen. Hiervoor is er gebruik gemaakt van een Binaire Regressieanalyse. Deze analyse laat zien welke schalen van de NNS en SIPP-SF een significante bijdrage leveren in de afhankelijke variabele. De afhankelijke variabele was ‘Geslacht’ en er waren acht onafhankelijke variabelen (‘Centripetaal’, ‘Centrifugaal’, ‘Isolatie’, ‘Zelfcontrole’, ‘identiteitsintegratie’, ‘Verantwoordelijkheid’, ‘Relationele Capaciteiten’ en ‘Sociale Concordantie’). De resultaten laten zien dat het volledige model met alle voorspellers statistisch significant is ($\chi^2 = 92.82$, $df = 8$, $p < .001$). Dit indiceert dat het model in staat is onderscheid te maken tussen mannen en vrouwen. De onafhankelijke variabelen als geheel verklaren volgens de Nagelkerke R Square 54.3 procent en volgens Cox & Snell R Square 36.4 procent van de variantie in geslacht. Ze classificeren daarbij 84.4 procent van alle participanten correct. Dit is een verbetering ten opzichte van het nul model waarbij 75.6 procent van alle participanten correct worden geclassificeerd. Uit de resultaten blijkt dat zes van de onafhankelijke variabelen een

unieke statistische significante bijdrage leveren aan het model (Tabel 7); namelijk ‘Centripetaal’ ($\text{Exp}(\beta) = 0.862, p < .001$), ‘Centrifugaal’ ($\text{Exp}(\beta) = 1.149, p < .001$), ‘Isolatie’ ($\text{Exp}(\beta) = 1.188, p < .001$), ‘Identiteitsintegratie’ ($\text{Exp}(\beta) = 1.274, p = .015$), ‘Relationele Capaciteiten’ ($\text{Exp}(\beta) = 0.842, p = .022$) en ‘Sociale Concordantie’ ($\text{Exp}(\beta) = 0.759, p = .004$). De subschalen ‘Zelfcontrole’ ($\text{Exp}(\beta) = 0.958, p = .600$) en ‘Verantwoordelijkheid’ ($\text{Exp}(\beta) = 0.910, p = .238$) leveren geen significante bijdrage voor het voorspellen van geslacht. Wat betreft narcisme laten de resultaten zien dat zowel overt narcisme als covert narcisme invloed heeft op het voorspellen van geslacht. De odds ratio’s laten zien dat een toename in overt narcisme met 1 de kans op man zijn met 1.149 vergroot, terwijl voor covert narcisme geldt dat een toename met 1 de kans op man zijn met 0.862 verkleint. In het geval van cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken zien we dat alleen cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken invloed hebben op het voorspellen van het geslacht. Daarbij geldt dat een toename van 1 op de subschaal ‘Identiteitsintegratie’ de kans op man zijn met 1.274 vergroot. Voor de subschaal ‘Relationele Capaciteiten’ geldt dat een toename van 1 de kans op man zijn met 0.842 verkleint.

Discussie

In deze studie is het verschil tussen mannen en vrouwen met betrekking tot narcisme onderzocht in relatie met cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Dit onderzoek is tot stand gekomen wegens twee belangrijke doelstellingen. Ten eerste is het uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in de rol van het geslacht bij de uiting van narcisme. De tweede doelstelling van dit onderzoek was om meer inzicht verkrijgen in de relatie tussen narcisme en cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Om deze doelstellingen te behalen zijn er vier onderzoeksvragen geformuleerd waarbij er onder andere onderzoek gedaan is naar de relatie tussen narcisme en geslacht, de relatie tussen narcisme en cluster B

en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken en een combinatie van deze relaties. Voor deze studie is gebruik gemaakt van een niet-klinische steekproef die bestond uit 234 participanten waarvan 174 mannen en 60 vrouwen. Deze participanten hebben allemaal de NNS en SIPP-SF vragenlijsten ingevuld en aan de hand daarvan zijn de verschillende onderzoeksvragen beantwoord.

Narcisme en geslacht

De eerste onderzoeksvraag betrof de relatie tussen narcisme en geslacht. Er werd hierbij verondersteld dat vrouwen hoger zouden scoren op covert narcisme dan mannen. De resultaten van dit onderzoek laten echter geen significante verschillen tussen mannen en vrouwen zien op de subschaal 'Centripetaal', die veel relevante items bevat die covert narcisme aanduiden. Dit betekent dat de mannen en vrouwen in dit onderzoek niet significant verschillen op covert narcisme. Hypothese één van de eerste onderzoeksvraag kan dus niet worden bevestigd. De ongelijke verdeling tussen het aantal mannen en vrouwen in deze onderzoekspopulatie kan een mogelijke verklaring zijn voor het uitblijven van een significant resultaat. Om te onderzoeken of dit inderdaad een oorzaak is voor het uitblijven van een significant effect, is er in deze studie getracht een evenredigere steekproef te verkrijgen op basis van matching. Na matching op basis van leeftijd en inkomen zijn daarom dezelfde analyses opnieuw uitgevoerd. Uit deze analyses kunnen echter gelijke conclusies getrokken worden. Het verschil in steekproefgrootte lijkt dus geen invloed te hebben op de gevonden resultaten. Echter, wordt door matching de totale onderzoekspopulatie een stuk kleiner, wat vervolgens mogelijk wel van invloed kan zijn op het uitblijven van significante resultaten in de gemaakte onderzoekspopulatie.

Daarnaast werd er bij de eerste onderzoeksvraag verondersteld dat mannen hoger zouden scoren op overt narcisme dan vrouwen. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt

inderdaad dat mannen significant hoger scoren dan vrouwen op de subschaal ‘Centrifugaal’, die veel relevante items bevat die overt narcisme aanduiden. Hypothese twee van onderzoeksvraag één kan aan de hand van dit onderzoek dus worden bevestigd. Dit resultaat is in overeenstemming met de resultaten uit eerdere studies waaruit onder andere blijkt dat mannen een grotere kans hebben om overt narcisme uit te drukken dan vrouwen (Morf & Rhodewalt, 2001 in Ryan et al., 2008). Het gegeven dat geslacht een belangrijke factor is in de uitdrukking van narcisme (Ryan et al., 2008) wordt in dit onderzoek dus gecontinueerd. Zoals beschreven in de inleiding ziet Philipson (1985, in Morf & Rhodewalt, 2001) de manier waarop de moeder op een zoon of een dochter reageert als een mogelijke verklaring voor deze geslachtsverschillen.

Narcisme en cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken

Bij onderzoeksvraag twee is de relatie tussen narcisme en cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken onderzocht. Op basis van bestaande literatuur werd er als eerste verondersteld dat er sprake zou zijn van een positief verband tussen covert narcisme en cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Deze hypothese kan door de resultaten van dit onderzoek worden bevestigd. In dit onderzoek wordt er echter tevens een positief verband gevonden tussen covert narcisme en cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Het lijkt er dus op dat er geen sprake is van een specifieke/unieke relatie tussen covert narcisme en cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken, zoals dat verwacht werd, aangezien dezelfde relatie wordt gevonden voor cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat alle subschalen van de SIPP-SF hoge intercorrelaties vertonen (.46 of hoger). Op basis van bestaand onderzoek (Andrea et al., 2007) zou men inderdaad verwachten dat de subschalen ‘Zelfcontrole’ en ‘Verantwoordelijkheid’ veel samenhang zouden vertonen, aangezien beide cluster B gerelateerde

persoonlijkheidskenmerken impliceren en daarnaast zouden we ook verwachten dat de subschalen ‘Relationele Capaciteiten’ en ‘Identiteitsintegratie’ veel samenhang zouden vertonen, aangezien beide cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken impliceren. Uit de resultaten worden er echter ook hoge significante positieve correlaties gevonden tussen de subschalen die cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken impliceren en de subschalen die cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken impliceren. Het lijkt er dus op dat alle subschalen onderling veel samenhang vertonen, waardoor het verklaarbaar is dat voor cluster B en C dezelfde relaties worden gevonden bij covert narcisme. Mogelijk is de SIPP-SF dus geen goede vragenlijst om cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken te onderscheiden.

Bij de tweede hypothese van onderzoeksvraag twee werd er verondersteld dat er sprake zou zijn van een positief verband tussen overt narcisme en cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat het hebben van voldoende zelfcontrole en verantwoordelijkheid, ofwel een afname van de aanwezigheid van cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken, samenhangt met het hebben van meer uitingen van overt narcisme. Er is in dit onderzoek dus sprake van negatief verband tussen overt narcisme en cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken, waardoor de hypothese niet bevestigd kan worden. Deze bevindingen zijn in strijd met de bevindingen van eerdere onderzoeken. Zoals met het onderzoek van Dickinson en Pincus (2003) waarbij de ‘grandioze’/overt proefpersonen juist hogere scores behaalden op de criteria van de persoonlijkheidsstoornissen van cluster B. Daarnaast zijn de gevonden resultaten opmerkelijk aangezien overt narcisten worden gekenmerkt als het reguleren van het zelfbeeld door zelfverheffing, ontkenning van zwakheden, opeisen van rechten op een intimiderende manier, uiten van woede wanneer verwachtingen on vervuld blijven en het devalueren van mensen die hun zelfbeeld bedreigen (Dickinson & Pincus, 2003). Deze beschrijving van overt narcisten

zou eerder betekenen dat er sprake is van onvoldoende zelfcontrole en verantwoordelijkheid. Een mogelijke verklaring waarom er in deze studie juist wordt gevonden dat overt narcisten meer samenhang hebben met voldoende zelfcontrole en verantwoordelijkheid is dat de SIPP-SF een zelfrapportagevragenlijst is. Hierdoor neemt de kans toe dat de overt narcist aangeeft dat hij voldoende zelfcontrole en verantwoordelijkheid heeft, passend bij de kenmerken zelfverheffing en ontkenning van zwakheden, om zo zijn zelfbeeld te kunnen reguleren. Daarnaast blijkt uit de resultaten dat er tevens sprake is van een significant negatief verband tussen overt narcisme en cluster C gerelateerde persoonlijkheidsstoornissen.

Geslacht, narcisme en cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken

Bij onderzoeksvraag drie is er voor iedere conditie (mannen en vrouwen) afzonderlijk onderzoek gedaan naar de relatie tussen narcisme en cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Dit om te bezien of er tussen mannen en vrouwen verschillen zijn wat betreft deze relatie. Als eerste werd er verondersteld dat er sprake zou zijn van een positief verband tussen covert narcisme en cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken in de vrouwelijke steekproef, wat zou betekenen dat vrouwen hoger scoren op cluster C persoonlijkheidskenmerken. Uit de resultaten blijkt dat covert narcisme, in de vrouwelijke steekproef, een significant positief verband heeft met zowel cluster B als C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. De hypothese dat er sprake is van een positief verband tussen covert narcisme en cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken in de vrouwelijke steekproef kan worden bevestigd. Echter, de hypothese dat vrouwen hoger scoren op cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken kan niet worden bevestigd aangezien er ook sprake is van een positieve samenhang met cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken in de vrouwelijke steekproef. De eerder aangehaalde verklaring over de hoge intercorrelaties tussen de verschillende subschalen van de SIPP-SF speelt ook mogelijk hier een rol, omdat bij de

vrouwelijke steekproef ook hoge intercorrelaties gevonden worden tussen alle subschalen van de SIPP-SF.

Als tweede hypothese bij onderzoeksvraag drie veronderstelden we dat overt narcisme een positief verband zou hebben met cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken in de mannelijke steekproef. Dit zou betekenen dat mannen hoger scoren op cluster B persoonlijkheidskenmerken. Uit dit onderzoek blijkt echter dat overt narcisme een significante negatieve samenhang heeft met cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken en tevens ook met cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken in de mannelijke steekproef. De tweede hypothese van onderzoeksvraag twee kan dus niet worden bevestigd. De eerder genoemde verklaring (zelfverheffing en ontkenning van zwakheden om zelfbeeld te reguleren) over dit opmerkelijke resultaat is mogelijk ook hier van toepassing.

De resultaten laten zien dat zowel in de mannelijke als in de vrouwelijke steekproef covert narcisme een significante positieve samenhang heeft met zowel cluster B als cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Bij overt narcisme zien we dat cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken overeenkomstige resultaten heeft bij beide steekproeven; namelijk een negatief verband. Tevens de subschaal 'Verantwoordelijk', die veel samenhang vertoont met cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken, correleert negatief met overt narcisme bij zowel mannen als vrouwen. Echter, de subschaal 'Zelfcontrole', die ook veel samenhang vertoont met cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken, laat verschillen zien tussen mannen en vrouwen. Deze subschaal is bij mannen significant positief gecorreleerd met overt narcisme, terwijl bij vrouwen deze correlatie niet significant is. Een mogelijke verklaring voor het uitblijven van een significant resultaat in de vrouwelijke steekproef is dat het aantal vrouwen te klein is. Door grotere steekproeven te nemen kan de power worden vergroot, waardoor er mogelijk meer significante resultaten behaald kunnen worden.

Voorspellende waarden

Uit dit onderzoek blijkt dus dat er sprake is van geslachtsverschillen bij narcisme; mannen scoren hoger op overt narcisme dan vrouwen. Daarnaast hebben we gezien dat de relatie tussen narcisme en cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken voor mannen en vrouwen veel overeenkomsten heeft. Alleen op de subschaal zelfcontrole (cluster B) van de SIPP-SF zijn verschillen gevonden; voor mannen is er namelijk een significant positieve correlatie gevonden met overt narcisme, terwijl bij vrouwen deze significante correlatie uitblijft. Om te kijken welke schalen van de NNS en SIPP-SF nu kunnen voorspellen in welke van de twee categorieën (mannen en vrouwen) een participant valt, is er tot slot een Binaire Regressieanalyse uitgevoerd. Dit om te bezien of de subschalen die in de vorige onderzoeksvragen verschillen aanduiden tussen mannen en vrouwen ook op multivariaat niveau significante verschillen kunnen aantonen. Uit de regressieanalyse blijkt dat zowel overt als covert narcisme en cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken invloed hebben op het voorspellen van geslacht. De cluster B gerelateerde persoonlijkheidskenmerken hebben geen significante resultaten laten zien. Het is opmerkelijk dat de subschaal 'Zelfcontrole' geen significante bijdrage levert aan het voorspellen van geslacht, aangezien bij onderzoeksvraag drie deze subschaal juist de enige is die verschillend is voor mannen en vrouwen. Echter, speelde hier mogelijk de kleine steekproefgrootte van de vrouwelijke steekproef een rol.

Beperkingen van deze studie en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Dit wetenschappelijk onderzoek brengt een aantal beperkingen met zich mee waardoor men voorzichtig moet zijn met het interpreteren en generaliseren van de bevindingen. Op basis van deze beperkingen en de gevonden resultaten kunnen aanbevelingen worden gedaan voor eventueel vervolgonderzoek. Een eerste beperking van dit onderzoek is de onevenredige

verdeling tussen de twee onderzochte condities. De verdeling van het aantal participanten per onderzoekspopulatie is namelijk ongelijk waarbij het aantal mannelijke participanten bijna drie keer zo hoog is. Hierdoor kan het zo zijn dat er in de mannelijke steekproef wel significante en/of sterkere significante resultaten worden gevonden in vergelijking met de vrouwelijke steekproef. Tevens neemt door het gebruiken van kleinere steekproeven de power af, waardoor de resultaten minder betrouwbaar worden en men voorzichtig moet zijn met het interpreteren van de gevonden resultaten. Het is daarom belangrijk dat toekomstige onderzoeken een grotere vrouwelijke steekproef trachten te verkrijgen. Hierdoor kunnen er mogelijk meer en/of sterkere significante effecten worden gevonden in de vrouwelijke steekproef en tussen mannen en vrouwen. Daarnaast zorgt een grotere vrouwelijke steekproef voor meer power, waardoor er vervolgens betrouwbaardere conclusies kunnen worden getrokken en de gevonden resultaten kunnen dan tevens met meer zekerheid gegeneraliseerd worden naar de algehele populatie.

Naast het verkrijgen van een grotere vrouwelijke steekproef is een andere aanbeveling dat er sowieso meer onderzoek gedaan moet worden naar de narcistische dynamiek bij vrouwen. Tot nu toe is er nog beperkt onderzoek gedaan naar geslachtsverschillen rondom narcisme. Daarnaast is het concept narcisme veelvuldig onderzocht bij mannen, maar bij vrouwen nog nauwelijks. Dit onderzoek levert daardoor een grote bijdrage aan, en kan gezien worden als het beginpunt van, het onderzoek naar narcisme bij vrouwen. Het is daarom van belang dat dit onderzoek een vervolgonderzoek krijgt, zodat er steeds meer en beter inzicht verkregen kan worden in de narcistische dynamiek bij vrouwen. Als er voldoende informatie beschikbaar is over vrouwen uit een niet-klinische setting kan er een normgroep ontwikkeld worden, waardoor er vervolgens onderzoek gedaan kan worden bij vrouwen uit klinische settings. Hierbij kan gedacht worden aan een forensische setting, waar narcisme een belangrijke rol speelt.

Een tweede beperking is dat er bij dit onderzoek alleen gebruik is gemaakt van zelfrapportagevragenlijsten. Hierdoor bestaat er het gevaar dat de participanten sociaal wenselijk hebben geantwoord of dat de participanten de vragen onzorgvuldig hebben beantwoord, omdat ze de vragenlijsten mogelijk te lang vonden. Daarnaast worden overt narcisten ook wel gezien als mensen die chronisch gebruik maken van zelfverheffing om hun zelfbeeld te reguleren (Rose, 2002). Er bestaat hierdoor de kans dat de overt narcisten zichzelf op de zelfrapportagevragenlijsten hebben overschat en hun zwakheden hebben ontkent, waardoor de resultaten minder betrouwbaar zijn. Een aanrader voor vervolgonderzoek is dus om naast zelfrapportagevragenlijsten ook gebruik te maken van een ander soort instrument. Men zou eventueel ook de vragenlijst door een belangrijk persoon van de participant kunnen laten invullen. Dit advies wordt ook in het onderzoek van Dickinson en Pincus (2003) aangehaald, aangezien narcisten volgens hen moeite hebben om zichzelf te evalueren vanwege hun neiging om alle rechten op te eisen.

Een andere belangrijke beperking van dit onderzoek is dat de subschalen van de SIPP-SF onderling een hoge samenhang vertonen. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de SIPP-SF om de cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken te onderscheiden op basis van het onderzoek van Andrea et al. (2007). Uit de analyses komen echter sterke intercorrelaties tussen alle subschalen van de SIPP-SF naar voren, waardoor de vraag moet worden gesteld of deze vragenlijst wel in staat is om een goed onderscheid tussen cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken te maken. Mogelijk zijn hierdoor de verwachte specifieke/unieke relaties tussen narcisme en cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken in dit onderzoek niet gevonden. Het is daarom van belang dat de hypothesen uit dit onderzoek rondom de relatie tussen narcisme en cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken in een vervolgonderzoek opnieuw onderzocht worden aan de hand van een instrument dat beter in staat is om cluster B en C gerelateerde

persoonlijkheidskenmerken van elkaar te onderscheiden. Dit om te bezien of er inderdaad sprake is van unieke/specifieke relaties.

De laatste beperking van dit onderzoek is dat dit onderzoek is uitgevoerd bij een niet klinische onderzoekspopulatie. Er is hier gebruik gemaakt van een niet klinische steekproef omdat dit onderzoek gezien kan worden als een voorstudie waarbij we hoopten dat het bewijs zou leveren voor dat toekomstig onderzoek nodig is voor de validering van de bevindingen in een klinische populatie (Dickinson & Pincus, 2003). Men moet hierdoor voorzichtig zijn met het trekken van conclusies en het generaliseren van de resultaten naar andere onderzoekspopulaties. Als dit onderzoek in een klinische onderzoekspopulatie zou zijn uitgevoerd zouden er mogelijk andere resultaten naar voren zijn gekomen, aangezien verwacht wordt dat er in die populatie sterker sprake is van overt/covert narcisme en dat de cluster B en C persoonlijkheidskenmerken prominenter aanwezig zijn. Voor toekomstig onderzoek is het belangrijk dat er eerst voldoende onderzoek gedaan is bij een niet-klinische onderzoekspopulatie, zodat er een goed beeld verkregen kan worden van de narcistische dynamiek bij zowel mannen als vrouwen en in relatie met cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Zodra hiervan een helder beeld verkregen is, is het belangrijk om de onderzoeken te herhalen bij klinische onderzoekspopulaties.

Conclusie:

Uit deze wetenschappelijke studie blijkt dat de narcistische dynamiek bij mannen anders tot uitdrukking komt dan bij vrouwen; de mannelijke steekproef scoort namelijk hoger op overt narcisme dan de vrouwelijke steekproef. Dit betekent dat geslacht een belangrijke rol speelt bij narcisme. Het is daarom van belang dat er meer vervolgonderzoek komt naar geslachtsverschillen bij narcisme om deze verschillen zo goed mogelijk in kaart te brengen en om eventueel in de toekomst behandeling daarop aan te passen. Daarnaast is het gezien de

geslachtsverschillen van belang om meer vervolgonderzoeken te richten op de vrouwelijke populatie, aangezien dit tot nu toe beperkt is gedaan. In dit onderzoek is er tevens getracht de relatie tussen narcisme en cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken te achterhalen. Er werd verwacht dat er specifieke/unieke relaties zouden zijn voor cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken in relatie met narcisme. Deze zijn echter in deze studie niet gevonden. Het lijkt erop dat covert narcisme positief samenhangt met zowel cluster B als C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken, terwijl overt narcisme juist negatief samenhangt met cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken. Dit geldt zowel voor de mannelijke- als de vrouwelijke steekproef. Er heerst echter nog te veel onzekerheid om hier harde conclusies over te trekken, onder andere door de hoge intercorrelaties tussen de subschalen die cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken impliceren en doordat er enkel gebruik gemaakt is van zelfrapportagevragenlijsten. Vervolgonderzoek, met een ander instrument voor cluster B en C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken en niet alleen zelfrapportagevragenlijsten, moet nagaan of deze gevonden resultaten inderdaad bevestigd kunnen worden. Tot slot kan er vanuit dit onderzoek geconcludeerd worden dat zowel overt als covert narcisme en cluster C gerelateerde persoonlijkheidskenmerken significante voorspellers zijn voor het geslacht.

Referenties

- American Psychiatric Association (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th ed., text revision). Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Andrea, H., Verheul, R. Berghout, C., Dolan, C., Vanderkroft, P., Busschbach, J., ... Fonagy, P. (2007). Measuring the core components of maladaptive personality: Severity indices of personality problems (SIPP-118). *Viersprong Institute for Studies on Personality Disorders (VISPD)*.
- Van Beurden, D. (2013). *Overt en covert narcisme onder pedoseksuelen; Is overt en covert narcisme gerelateerd aan cluster b en c persoonlijkheidskenmerken?* (Masterthesis). Tilburg University, Tilburg.
- Brummelman, E., & Thomaes, S. (2009). Grandioos en kwetsbaar narcisme. *Psychopraxis*, 11(1), 13-17. Doi: 10.1007/BF03080431.
- Cohen, J. W. (1988). *Statistic power analysis for the behavioral sciences* (2nd edn). Hollsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Dickinson, K. A., & Pincus, A. L. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders*, 17(3), 188-207. Doi: 10.1521/pedi.17.3.188.22146.
- Ettema, J. H. M., & Zondag, H. J. (2002). De Nederlandse narcisme schaal (NNS). Psychodiagnostisch gereedschap. *De Psycholoog*, 37(5), 250-255.

- Lau, K. S. L., & Marsee, M. A. (2012). Exploring narcissism, psychopathy, and Machiavellianism in youth: Examination of associations with antisocial behavior and aggression. *Journal of Child and Family Studies, 22*, 355-367. Doi: 10.1007/s10826-012-9586-0.
- Levy, K. N. (2012). Subtypes, dimensions, levels, and mental states in narcissism and narcissistic personality disorder. *Journal of Clinical Psychology: In session, 68*(8), 886-897. Doi: 10.1002/jclp.21893.
- Millon, T. (1996). *Disorders of personality: DSM-IV and beyond*. New York: Wiley.
- Morf, C. C., & Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: a dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry, 12*, 177-196.
- Rathvon, N., & Holmstrom, R. (1996). An MMPI-2 portrait of narcissism. *Journal of Personality Assessment, 66*(1), 1-19.
- Reimer, M. (2010). Moral aspects of psychiatric diagnosis: the Cluster B personality disorders. *Neuroethics, 3*(2), 173-184. DOI:10.1007/s12152-010-9068-2.
- Richman, J. A., & Flaherty, J. A. (1990). Gender differences in narcissistic styles. In E. M. Pakun (Ed.) *New perspectives on narcissism* (pp 73-100). Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Rose, P. (2002). The happy and unhappy faces of narcissism. *Personality and Individual Differences, 33*, 379-391.

- Ryan, K. M., Weikel, K., & Sprechini, G. (2008). Gender differences in narcissism and courtship violence in dating couples. *Sex roles*, 58, 802-813. Doi: 10.1007/s11199-008-9403-9.
- Skodol, A. E., Bender, D. S., & Morey, L. C. (2013). Narcissistic personality disorder in DSM-5. *Personality Disorders: Theory, Research, & Treatment*. Doi: 10.1037/per0000023.
- Tschanz, B. T., Morf, C. C., & Turner, C. W. (1998). Gender differences in the structure of narcissism: a multi-sample analyses of the narcissistic personality inventory. *Sex Roles*, 38, 863-870.
- Verheul, R., Andrea, H., Berghout, C. C., Dolan, C., Busschbach, J. J., Bateman, A. W., ... Fonagy, P. (2008). Severity indices of personality problems (SIPP-118): development, factor structure, reliability, and validity. *Psychological Assessment*, 20(1), 23-34. Doi: 10.1037/1040-3590.20.1.23.
- Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(4), 590-597. Doi: 10.1037//0022-3514.61.4.590.

Appendix

Tabel 1: Gemiddelden en standaarddeviaties van alle voor de gestelde onderzoeksvragen relevante variabelen

	Mannen		Vrouwen	
	Gemiddelde	SD	Gemiddelde	SD
SIPP-SF Totaal	197.93	23.42	212.76	18.20
Sociale Concordantie	39.79	5.72	43.35	3.72
Relationele Capaciteiten	38.61	6.08	42.04	5.86
Verantwoordelijkheid	38.90	5.27	41.63	3.73
Identiteitsintegratie	39.17	5.42	40.86	9.48
Zelfcontrole	40.62	6.41	44.00	3.55
NNS Totaal	139.01	18.09	127.71	15.95
Centrifugaal	57.21	8.74	53.31	7.32
Centripetaal	40.80	9.79	40.86	9.48
Isolatie	40.75	9.11	33.00	8.33

Tabel 2: Uitkomsten Independent-Samples T-testen voor de gehele steekproef (onderzoeksvraag 1)

	Mannen		Vrouwen		<i>p</i>	df	<i>t</i>
	Gemiddelde	SD	Gemiddelde	SD			
NNS Totaal	139.01	18.09	127.71	15.95	.000	217	-4.151
Centripetaal	40.80	9.79	40.86	9.48	.963	224	0.046
Centrifugaal	57.21	8.74	53.31	7.32	.003**	224	-3.053

Tabel 3: Uitkomsten Independent-Samples T-testen voor gematchte steekproef (onderzoeksvraag 1)

	Mannen		Vrouwen		<i>p</i>	df	<i>t</i>
	Gemiddelde	SD	Gemiddelde	SD			
Centripetaal	38.74	9.61	40.86	9.48	.231	115	1.203
Centrifugaal	56.91	8.54	53.31	7.32	.017*	113	-2.430

Tabel 4: Correlaties van de gemeten schalen voor gehele steekproef (onderzoeksvraag 2)

Variabele	1	2	3	4	5	6
1. Centripetaal	-	-.10	-.49**	-.48**	-.40**	-.45**
2. Centrifugaal		-	.15*	.32**	.24**	.25**
3. Zelfcontrole			-	.69**	.66**	.55**
4. Identiteitsintegratie				-	.63**	.75**
5. Verantwoordelijkheid					-	.53**
6. Relationale Capaciteiten						-

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Tabel 5: Correlaties van de gemeten schalen voor de vrouwelijke steekproef (onderzoeksvraag 3)

Variabele	1	2	3	4	5	6
1. Centripetaal	-	-.23	-.61**	-.57**	-.63**	-.54**
2. Centrifugaal		-	.25	.50**	.40**	.44**
3. Zelfcontrole			-	.68**	.72**	.56**
4. Identiteitsintegratie				-	.75**	.88**
5. Verantwoordelijkheid					-	.71**
6. Relationale Capaciteiten						-

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Tabel 6: Correlaties van de gemeten schalen voor de mannelijke steekproef (onderzoeksvraag 3)

Variabele	1	2	3	4	5	6
1. Centripetaal	-	-.07	-.50**	-.45**	-.36**	-.43**
2. Centrifugaal		-	.20**	.32**	.28**	.28**
3. Zelfcontrole			-	.69**	.64**	.52**
4. Identiteitsintegratie				-	.59**	.71**
5. Verantwoordelijkheid					-	.46**
6. Relationale Capaciteiten						-

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Tabel 7: Uitkomsten Binaire Regressieanalyse (onderzoeksvraag 4)

	β	<i>SE</i>	Wald	<i>df</i>	<i>p</i>	Exp(β)
Centripetaal	-.149	0.033	20.622	1	.000	0.862
Centrifugaal	.139	0.036	14.557	1	.000	1.149
Isolatie	.172	0.041	17.528	1	.000	1.188
Zelfcontrole	-.043	0.082	0.276	1	.600	0.958
Identiteitsintegratie	.243	0.099	5.950	1	.015	1.274
Verantwoordelijkheid	-.095	0.080	1.394	1	.238	0.910
Relationele Capaciteiten	-.172	0.075	5.246	1	.022	0.842
Sociale Concordantie	-.276	0.096	8.342	1	.004	0.759